

Defensie

Ministerie van Defensie

Postbus 20701
2500 ES Den Haag
Telefoon (070) - 3 18 81 88
Fax (070) - 3 18 78 88

Aan De Voorzitter van de Tweede Kamer
Der Staten-Generaal
Plein 2
2511 CR Den Haag

Datum 23 augustus 2006
Ons kenmerk D/2006026141
Onderwerp Antwoorden op vragen van het lid Van Velzen (SP) aan de
staatssecretaris van Defensie over Amerikaanse bezuinigingen op het
JSF-programma. (Ingezonden 7 juli 2006)

In de bijlage bied ik u, mede namens de staatssecretaris van Economische Zaken, de antwoorden aan op de vragen van het lid Van Velzen (SP) over Amerikaanse bezuinigingen op het JSF-programma (ingezonden 7 juli 2006, nr. 2050616160).

DE STAATSSECRETARIS VAN DEFENSIE

Datum

Ons kenmerk

Antwoorden op de vragen van het lid Van Velzen (SP) aan de staatssecretaris van Defensie over Amerikaanse bezuinigingen op het JSF-programma (ingezonden 7 juli 2006).

1.

Is het u bekend dat de Amerikaanse Senaat een nieuwe defensiebegroting heeft aangenomen waarin stevig bezuinigd wordt op het JSF-programma? Is het waar dat het Amerikaanse budget voor de F 35 (JSF) met 1,2 miljard dollar wordt verminderd?¹

2.

Is het tevens waar dat deze maatregel leidt tot een verdere vertraging van een jaar voor het JSF-programma?

In de Verenigde Staten bestaan vier *congressional committees*. Deze geven ieder hun visie op de door de President ingediende begroting en hebben de bevoegdheid om wijzigingen voor te stellen. De *Senate Armed Services Committee* en de *Senate Appropriations Committee* lijken over de verwerving van de JSF redelijk eensgezind. Zij stellen voor de fondsen voor de eerste productievliegtuigen en een groot deel van de fondsen voor *long lead items* voor de volgende productievliegtuigen uit de begroting te schrappen. Hoewel het programmamanagement zich inspant om de gevolgen voor de planning te minimaliseren, kan de aanpassing van de begroting ertoe leiden dat de start van de productie met één jaar wordt vertraagd. De voorstellen van de *committees* van het Amerikaanse Huis van Afgevaardigden - het *House Armed Services Committee* en het *House Appropriations Committee* – gaan veel minder ver. Die voorstellen beperken zich voornamelijk tot de verlaging van het aantal

DatumOns kenmerk

productievliegtuigen uit de tweede productieserie. Omdat de verschillende comités niet eensgezind zijn, zullen in het najaar van 2006 *Armed Services Conferences* worden gehouden om tot een gezamenlijk voorstel te komen. In dat proces kan ook het Pentagon zijn opvatting over de voorstellen kenbaar maken. Het gezamenlijke voorstel zal worden meegenomen in de uiteindelijke begroting die naar verwachting eind 2006 zal worden vastgesteld. Daarna kunnen de effecten voor de planning en het programmabudget worden vastgesteld.

3.

Is het mogelijk dat deze verdere vertraging en bezuinigingen effecten hebben op de stuksprijs en de opleveringsdatum van de JSF? Zo ja, wat is de betekenis hiervan voor het voornemen van de Nederlandse regering een Memorandum of Understanding voor de aanschaf van JSF's te sluiten dit najaar?

De door de *committees* beoogde vertraging in het programma heeft tot doel de overlap tussen de ontwikkelingsfase en de productie kleiner te maken. Een vertraging van de start van de productie heeft effect op de opleveringsdatum van de vliegtuigen die vanaf 2009 voor de Verenigde Staten zelf worden geleverd. Of en in welke mate deze vertraging later weer wordt ingelopen hangt af van keuzes van de Amerikaanse overheid. De stuksprijs van een vliegtuig hangt voor een belangrijk deel af van het productieschema en van het moment waarop een vliegtuig wordt aangeschaft. Op dit moment wordt een gemiddelde stuksprijs per jaar voorzien, die door het leereffect in de loop der jaren daalt naarmate het aantal geproduceerde vliegtuigen toeneemt. Of een vertraging zou leiden tot een hogere stuksprijs van de vliegtuigen die Nederland wil aanschaffen, hangt eveneens af van het uiteindelijke productieschema en de momenten waarop Nederland vliegtuigen wil aanschaffen. Met het *Production Sustainment and Follow-on Development MoU*, dat later dit jaar kan worden ondertekend, worden

¹ 'Senate votes to delay F-35', 23 juni 2006. Tony Capaccio, Bloomberg News. www.dfw.com/mld/dfw/news/14885178.htm

DatumOns kenmerk

nog geen vliegtuigen besteld. Dat gebeurt later, steeds vier jaren voor aflevering. Een eventuele vertraging van de start van de productie, waarvan voorlopig onduidelijk is of dit ook gevolgen zal hebben voor Nederland, is voor de regering geen aanleiding om de ondertekening van het MoU te heroverwegen.

4.***Wat is het gevolg van deze ontwikkeling voor het afsluiten van een bilateraal Memorandum of Understanding met Italië?²***

Het bilaterale MoU met Italië dat op 30 maart 2006 is getekend, is een 'paraplu-overeenkomst'. Het betreft een Nederlands-Italiaans initiatief met als doel de multinationale JSF-samenwerking te verbeteren. Onder dit MoU komen afspraken tussen Europese landen over de instandhouding van de JSF te vallen. Het MoU wordt van kracht zodra het PSFD MoU is ondertekend. De ontwikkelingen in de Amerikaanse *congressional committees* hebben geen directe relatie met de 'paraplu-overeenkomst'.

5.***Is het waar dat de Amerikaanse Senaat een rapport heeft toegevoegd aan de beslissing, waarin gesteld wordt dat de planning van de productie en het testen van de JSF elkaar buitensporig overlappen? Deelt u de mening dat deze ontwikkeling de risico's voor verder stijgende kosten vergroot? Indien neen, waarom niet?³ Kunt u dit rapport aan de Kamer sturen?***

Het is bekend dat rondom het JSF-programma partijen zijn die vinden dat de overlap in ontwikkeling en productie te groot is. In de jaarrapportage over 2005 is hieraan ruim aandacht besteed. Het *JSF Program Office* deelt deze mening niet.

² International Defense Digest, 21 juni 2006 'Netherlands government confirms support for F-35A Joint Strike Fighter procurement'

³ Zie noot 1.

Datum

Ons kenmerk

In het huidige ontwikkelingstraject wordt juist veel getest, zij het niet in een volledig geassembleerde JSF. De testprogramma's worden uitgevoerd in diverse andere vliegende en niet vliegende laboratoria. De resultaten tot nu toe versterken het vertrouwen. Tot op heden hebben zich weinig verrassingen voorgedaan tijdens de bouw van de vliegtuigen, wat bevestigt dat het testregime naar tevredenheid functioneert en de ontwikkeling nagenoeg volgens planning verloopt. De regering deelt de mening van het *JSF Program Office* dat een vertraging van de start van de productie niet nodig is en bovendien veel kosten met zich brengt vanwege de extra inspanningen bij de overgang van de ontwikkelingsorganisatie naar de productieorganisatie.

6.

Wat is het gevolg voor de business case van alle drie hierboven genoemde ontwikkelingen? Deelt u de mening dat het wenselijk is om nu, voordat er een definitief besluit wordt genomen, de business case opnieuw door te rekenen en aan te passen? Zo neen, waarom niet? Zo ja, wanneer ontvangt de Kamer deze nieuwe business case?

Door middel van de jaarrapportage over 2005 en in een aantal daarin genoemde brieven (Kamerstukken 26 488, nrs. 21, 26 en 27) is de Kamer geïnformeerd over de gevolgen van de ontwikkelingen in het JSF-programma voor de Nederlandse *business-case*. Indien de hiervoor genoemde of andere ontwikkelingen daartoe aanleiding geven, zal de Kamer op dezelfde wijze worden geïnformeerd.

7.

Deelt u de mening dat het op grond van deze ontwikkelingen en op grond van binnenlands-politieke ontwikkelingen onwenselijk en onverantwoord is om op korte termijn een beslissing te nemen over de Nederlandse aanschaf van de JSF? Kunt u uw antwoord toelichten?

Datum

Ons kenmerk

Het voorgenomen regeringsbesluit betreft de ondertekening van het PSFD MoU. Dit MoU regelt de inrichting van de productie, de logistieke instandhouding en de verbeteringen van de JSF (doorontwikkeling) tijdens de gehele levensduur van het toestel. Het betreft dus afspraken om de operationele inzetbaarheid van het toestel - het hoofddoel van de vervanging van de F-16 - gedurende de gehele levensduur op doeltreffende en doelmatige wijze te garanderen (zie mijn brieven over het PSFD MoU van 12 december 2005, kamerstukken 26488 nr. 38 en 39). Met dit besluit wordt uitdrukkelijk géén Nederlandse verplichting tot het kopen van enig vliegtuig aangegaan. Dergelijke verplichtingen vinden steeds plaats met jaarlijkse (en later vijfjaarlijkse) bestellingen. In 2010 zouden de eerste Nederlandse toestellen moeten worden besteld om aflevering van de eerste toestellen in 2014 mogelijk te maken.